

International
**SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL**

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:38
sssjournal.com

pp.3406-3415
ISSN:2587-1587

2019
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 12/04/2019 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 15/07/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 15.07.2019

TARİHİ ROMAN BAĞLAMINDA ‘YASEMİNLER TÜTER Mİ HALA’ ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN EXAMINATION ON ‘YASEMİNLER TÜTER Mİ HALA’ IN THE CONTEXT OF HISTORICAL NOVELS

Doktora Öğrencisi, Selin KARACAN IŞIK

Uşak Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Uşak/TÜRKİYE

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1567>

Reference : Karacan Işık, S. (2019). “Tarihi Roman Bağlamında ‘Yaseminler Tüter Mi Hala’ Üzerine Bir İnceleme”, *International Social Sciences Studies Journal*, 5(38): 3406-3415.

ÖZ

Her çağda toplum hafızasına yer etmiş sosyal ve kültürel olguların yeni nesillere aktarılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Olayların ve olguların kayda alınması hem tarihin hem de edebiyatın ortak alanına girmektedir. Buna karşın tarihçi ve tarihi roman yazarı aynı döneme, kişilere veya olaylara farklı metotlarla yaklaşır. Tarihçi birtakım verilerden ve belgelerden yola çıkarak hakikati ararken sanatçının tarihi gerçekliği olduğu şekilde aktarma zorunluluğu yoktur. Bu bağlamda sanatçı, tarih kitaplarından öğrenilen resmi tarihin dışında döneme ilişkin ayrıntılar sunar.

Yazarların, tarihi gerçeklikten yola çıkarak tahkiye kurmaları Avrupa’da 18. yüzyıla kadar gitmektedir. İngiliz edebiyatı öncülerinden Walter Scott’un, İskoç tarihinden etkilenerek yazdığı romanları Almanya ve Fransa gibi diğer Avrupa ülkelerine yayılmış böylece ‘tarihi roman’ türü doğmuştur. Bu gün edebiyat araştırmalarında tarihi romanın tanımı üzerine tartışmalar hala geçerlidir. Öte yandan pek çok araştırmacı ve yazar bu türün, tarihsel gerçekliği edebiyata özgü yöntem ve tekniklerle yeniden yorumladığı noktasında hem fikirdirler.

Alev Alatlı da 1985’te basılan ‘Yaseminler Tüter Mi Hala?’ adlı romanıyla Eleni olarak doğan ve Naciye Arif’e dönüşen bir kadının yaşamını anlatır. Kişiler arası sosyal, kültürel ve ideolojik çatışmadan hareketle romanı kurgularken Kıbrıs olaylarına dair ipuçları sunmaktadır. Vaka zamanı 1950’lerde geçmekle birlikte roman alt okumalarda geniş bir tarihsel zemine dayanır. Bu çalışmada ‘Yaseminler Tüter mi Hala?’ adlı romanı Kıbrıs ve Eleni bağlamından hareketle tarihsel roman çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs meselesi, Alev Alatlı, tarih ve edebiyat ilişkisi, tarihi roman

ABSTRACT

In every age, social and cultural phenomena, which are in the memory of society, need to be transferred to new generations. The recording of events and phenomena is a common area of both history and literature. However, historian and historical novelist approach to the same period, people or events with different methods. The historian seeks truth from some data and documents, but the artist does not have to transfer the historical reality as it is. In this context, the artist presents details about the period outside the official history learned from the history books. It is up to the 18th century in Europe that writers establish arbitration based on historical reality. One of the pioneers of English literature, Walter Scott’s novels, influenced by Scottish history, spread to other European countries such as Germany and France, thus the genre of roman historical novels was born. Today, the debate on the definition of historical novel is still valid in literature research. On the other hand, many researchers and writers agree that this genre reinterprets historical reality with literature-specific methods and techniques.

Alev Alatlı tells the life of a woman born as Eleni and turned into Naciye Arif with her novel ‘Yaseminler Tüter Mi Hala?’ was published in 1985. While constructing the novel based on interpersonal social, cultural and ideological conflict, it provides clues about Cyprus events. The case is set in the 1950s, but the novel is based on a broad historical background. In this study, we aim to examine the novel ‘Yaseminler Tüter mi Hala?’ beside from the context of Cyprus and Eleni in the context of historical novels.

Key words: Cyprus Issue, Alev Alatlı, history and literature, historical novel.

1. TARİH- EDEBİYAT İLİŞKİSİ VE TARİHİ ROMAN KAVRAMLARI ÜZERİNE

Toplum hafızasına yer etmiş sosyo-kültürel olayların her çağda nesillere aktarılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Toplumların kültürel belleğini güncelleyen kaydetme ve aktarma işlemi sosyal bilimler içinde tarih ve edebiyat disiplininin ortak paydasını oluşturmaktadır. Ancak gerek tarihin gerekse edebiyatın kullandığı yöntem ve teknikler aynı değildir. Başka bir ifadeyle tarihçi ve tarihi roman yazarı aynı döneme, kişilere veya olaylara farklı metotlarla yaklaşırlar. Şaban Sağlık'a göre tarih yalnızca gerçekle sınırlı kaldığından ve onu belgelendirmek zorunda olduğundan dolayı tarihçiyi kısıtlayan pek çok etmen vardır. Buna karşılık romancının gerçeği olduğu şekilde aktarma zorunluluğu yoktur. Bu bakımdan romancı tarihçiden daha özgürdür (Sağlık, 2010: 36)

Yakup Çelik 'Tarih ve Tarihi Roman Arasındaki İlişki Tarihi Romanda Kişiler' adlı çalışmasında Collingwood'un tarih ve edebiyatın ayrıldığı noktalar bağlamında tarihi romanın işlevini sorgulamaktadır. Collingwood'a göre her insan eylemi tarihin konusu olamaz. Tarihi insanların yiyip içmesiyle, uyumasıyla, sevişmesiyle ve böylece doğal arzularını doyurmasıyla ilgilenmez. Bu arzuların gelenek ve ahlakça onaylayacak biçimde doyum bulduğu bir çerçeve olarak düşünceleriyle, yarattıkları toplumsal adetlerle ilgilenir. İşte bu noktada tarihi roman yazarı devreye girer. Yazar tarihsel olmayan insan eylemlerini hayal dünyasında canlandırır. (Çelik,2002: 53).

Her çağda tarihin sahanın dışında tuttuğu ayrıntılara merak duyulmuştur. Sözlü gelenekte bu ilgiyi destanlar, gazavatnameler, menkıbeler, Battalname, Danişmentname, Saltukname gibi hamasi cenk hikâyeleri karşılamaktadır (Argunşah, 1990: 2-3). Tarihin edebiyatın malzemesi olarak kurgulanması roman türünün doğduğu yüzyıla rastlamaktadır. M. Nihat Özön 'Türkçe'de Roman' adlı kitabında Avrupa'da milliyetçi- romantik havada esen yeni edebiyat anlayışının tarihi romanı doğurduğuna dikkat çeker. Tarihi roman türüne öncülük eden Walter Scott İskoç tarihiyle ilgili yazdığı hamaset romanları Avrupa'nın milliyetçi-romantik atmosferinde karşılık bulmuş, romanları İngiliz kültürünün hâkim olduğu Kuzey Amerika ve Avusturalya'ya kadar yayılmıştır.

Geçen yüzyılın sonunda başlayan uyanıklık bütün Avrupa milletlerinde etkisini göstermeye başlamış, bilinç ve kişilik uyanıklığı hareketleri baş göstermişti. İngiltere, Fransa ve İspanya edebiyatlarının etkileri bütün öteki milletlerde gözükken yavaş yavaş her milletin kendi ulusal varlığına uygun bir edebiyat yapma eğilimleri sonucu meydana gelen kıvılcıklar bu yüzyılda hız aldı. Böylelikle edebiyat anlayışı her ülkeye göre özel bir şekil almaya başladı. (Özön, 2009: 27)

Edebiyatın milli bir karakteri dönüşmesi ve tarihten beslenmesi yalnızca Avrupa literatüründe görülen bir durum değildir. Bizde Namık Kemal'in Cezmi'yi, Ahmet Mithat'ın Yeniçerileri'i, A. Hikmet Müftüoğlu'nun Çağlayanlar ve Gönül Hanım'ı, Ömer Seyfettin'in tarihi vakalardan beslenen hikâyelerini yazdıkları döneme bakarsak milliyetçilik, toplumsal yaşama yön veren ideolojik akımlardan biridir. Dolayısıyla gerek ilk dönem romanlarında gerekse post-modern anlayışla kaleme alınan yakın dönem romanlarında sanatçının dünya görüşü, politik duruşu gibi bireysel unsurlar da yazım zamanı ve koşulları kadar belirleyicidir.

"Edebiyatla Tarihin Flörtü" yazısında Erol Köroğlu bu bireysel etmenlerin sürece etkisini edebi ruhsat olarak tanımlamaktadır. "Bir tarihsel romancı tarihsel çalışmaları ve belgeleri kullansa bile bunları yağmalamakta, tahrif etmekte ve keyfine göre kullanmakta serbesttir. Edebi ruhsat diye bir kavram vardır bunu 'edebiyatçıdır ne yapsa yeridir' diye tanımlayabiliriz. Şeyh Galip Hüsn-ü Aşk'ta gönül indirip esin kaynağını bildirirken 'Esrarımı Mesnevi'den aldım/ Çaldımsa mir-i malı çaldım' der ve işi bitirir. Kimse artık onu taklitçi olduğu ya da intihal yaptığı için eleştiremez. Çünkü edebiyatçının asıl kaygısı estetikdir" (Köroğlu, 2006: 85)

Öte yandan tarihi meselelerin hassasiyeti sebebiyle yazarların millete ve tarihe karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerektiğini savunan görüşler de vardır. Doğan, romancının içine girdiği alanı tahrif keyfiyetiyle işleminin ve 'bence böyle'nin yolunun açılmasının bir takım sorunlar doğuracağını belirtir. Roman tarih bilinci adına yapıyorsa zemin kaybolur, üzerine konuşulacak bir şey kalmaz ve buna bağlı olarak olmayan tarih sürekli çoğaltılır. (Doğan, 200: 142) Salim Gökçen'e göre tarihi romanın tarih öğretimi bağlamında da önemli bir yeri vardır. Tarihi

romanların milli bilincin oluşmasına katkısı yadsınmaz. Milletın kendi tarihini bilmesi, milli karakterini tanımasına ve geleceğe yön vermesine yardım eder. Bu durum tarih bilgisini ve sevgisini geliştirir. Tarih bilgisi ve sevgisi ise milli şuuru ortaya çıkar. Tarihi romanlar, tarihin öğretilmesine katkı sağlayacağı gibi dönemin insanına duygudaşlığı da sağlayacaktır (Gökçe, 2017: 74) Dolayısıyla sanatçı dönemin olaylarını yeniden yorumlayarak tarihi gerçeklik ve kurgu arasındaki çizgiyi netleştirirken tarih bilgisi ve sevgisinin oluşmasına da hizmet etmektedirler. Bu bağlamda Samim Kocagöz ‘Niçin Kurtuluş Savaşı Romanı?’ adlı yazısında neden tarihsel olayları romanlarına konu ettiğine dair şunları söylemektedir:

‘Bir olay karşısında toplumun ve insanın durumunu, tutumunu, davranışlarını, ruh halini duygularıyla birlikte sanat giderebilir. Sanatın birçok yönü vardır. Bir yönü de geleceğe atılım için toplumun ve insanın duygularını ayakta tutmak, geçmişe dayanarak geleceği aramaktır. İşte bu nedenledir ki ben de bir Türk yazarı olarak Kurtuluş Savaşı’mıza yöneldim. Bizden önceki kuşağın yazdıklarına bakarak, bir çocuk olarak heyecanla yaşadığım günleri, yapan edenlerden dinleyerek, tarihsel belgelere dayanarak bir roman olarak ortaya koyma gereksinimini duydum’ (Kocagöz, 1976: 111)

Sevinç Çokum da benzer kaygılarla Ağustos Başağını yazdığını dile getirir.

‘İncelemelerim sırasında idadiden iki çocuğun savaşa katıldıklarını ve şehit düştüklerini öğrendim. Bu ayrıntıları tarih kitaplarında bulamazsınız ama tarihi oluşturan da bu ayrıntıların toplamıdır. Tarihe geniş açıdan bakabilmek gerekir. Yani resmi tarihin bize öğrettiklerinin dışında söylenmeyen veya ayrıntı olduğu için söylenemeyen bilgiler varsa romancı bunların üzerinde durmalıdır.’ (Sevinç Çokum’la Söyleşi, 2008)

2. YASEMİN TÜTER Mİ HALA TARİHİ ROMAN OLARAK NİTELENDİRİLEBİLİR Mİ?

Roman kişilerini sıradan insanlardan seçen, yani ‘kentli insanın efsanelerden arınmış, kendi bilinç düzeyinde, kendisinin anlayabileceği olayların, yine kendisine benzeyen insanların romanın merkezine’ (Göğebakan, 2004: 18) alan yeni anlatım modeline göre Walter Scott’un romanları tarihsel roman çizgisinde ölçüt kabul edilmiştir. Buna göre tarihi bir mekânda ve olayların gerçek veya itibari şahıslar üzerinden anlatılması tarihsel roman için ön koşuldur. Argunşah, “tarihi roman, tarihi malzemeye dayanan yani başlangıç ve sonu mazi denilen zaman içinde gerçekleşmiş olanın anlatımını üstelenmiş romandır” (Argunşah, 1990: 17) sözüyle romanda tarihi gerçeğin kurguyla yer değiştirdiğine dikkat çeker. Şerif Aktaş’a göre kurgulamayı yaparken yazarın dünya görüşü, sanat anlayışı, politik ve ideolojik fikirleri meseleye dâhil olmaktadır (Aktaş,1998). Özön ise geçmiş yüzyıllarda oluyormuş gibi bir takım olaylar icat etmek, çerçeve olarak da çağın yaşayışını hayali kahramanlar aracılığıyla vermek suretiyle oluşturulan metinleri tarihi roman kabul ederek bu türün hem tarih hem de edebiyat perspektifinden ilgi uyandırdığını belirtmektedir. (Özön, 2009: 28)

Fakat burada ‘Kurgunun geçmiş yüzyıllara yaslanmış olması yeterli bir ölçüt olabilir mi?’ problemiyle karşılaşmaktayız. Tarih ve edebiyatın ortak paydası olan zaman söz konusu olduğunda eserin tarihi roman çerçevesinde değerlendirilebilmesi için Sadık Tural’a göre konun tamamlanmış ve zaman mührünü yemiş olması gerekir. (Akt Göğebakan, 2004) Öyleyse tarihi bir meselenin kapanması için zaman yeterli bir değişken olabilir mi, ya da olayların tamamlanması adına ihtiyaç duyulan zaman aralığı ne kadardır? Argunşah, meseleyi çözmek adına farklı bir yöntem izler ve sanatçıların yaşadıkları dönemleri işlediği romanlarını ‘devir romanları’ tasnifine dâhil eder. Buna göre Yakup Kadri’nin Yaban, Küçük Ağa, Ankara ve Halide Edip’in Ateşten Gömlek gibi romanları yazıldığı dönem için devir roman, günümüz penceresinden tarihi roman olarak kabul etmektedir. (Argunşah, 1990:?) Bu bakış açısına göre Yaseminler Tüter Mi Hala adlı romanın yazıldığı zamana ve tarihte Kıbrıs meselesinin izdüşümüne bakarsak; Alatlı’nın çocukluğundan şimdilere gelene kadar adada bir uzlaşmaya varılamadığına tanık oluruz. Ancak eseri tarihi roman kapsamında değerlendirebilmemiz için aradan kaç yıl geçmesi gerekir, bunun bir ölçütü var mıdır? İkinci olarak ‘vaka yahut olay zamanı’ da netleştirilememiş bir sorundur.

Alemdar Yalçın, ‘Siyasal ve Sosyal Değişimler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı’nda tarihi romanda zaman meselesinin tartışmaya açıklığını vurgulamaktadır.

‘Bu derece iç içe olabilen sanatın ve bilimin bu iki dalının doğrudan bir tarihi roman kavramı çerçevesinde birleştirilmesinin doğurduğu bir takım sorunlar vardır. ‘Hangi roman tarihi romandır?’, sorusu bunların başında gelecektir. (...) Zaman kavramı olarak çifte zaman kavramına sahip romanları da tarihi roman olarak mı değerlendireceğiz? Yazar 20.yy’da bir zaman dilimindedir, burada geçen konuşmalardan bir tarih perspektifi içinde geçmişe yönelir ve roman tamamen tarih içinde geçer. Roman hem geçmişi hem de kendi zamanını anlatır. Geçmişe, hatta birden fazla zamana gidip gelen yazarın bu romanını hangi tür içinde saymamız gerekecektir?’ (Yalçın, 2006: 250-251).

Benzer bir karmaşa Yaseminler Tüter mi Hala adlı roman için de geçerlidir. Çünkü “Eleni'nin yaşadıkları, olaylar silsilesi hâlinde ilerlerken diğer katman olan ve olay örgüsünün yerleştirildiği 1940-1960'lı yıllarda Kıbrıs'ta yaşanan siyasi ve sosyal olaylar da bir yandan arka planda akmaya devam eder. Söz konusu katmanlı yapı yapısal bakımdan zaman hatta dolaylı da olsa mekânın dikkatle incelenmesinin önemini vurgulamaktadır. Zira modernist kurgulu romanda zaman, kronolojik olarak ilerlemez. Geleceğe doğru çizgisel olarak akmayan zamanda an-geçmiş-gelecek birleşerek insan zihninin aynı anda farklı zaman dilimlerini birlikte yaşayabilme ve algılayabilme özelliğini gündeme getirir” (Ulutürk, 2018:110) Yani anlatım zamanı 1940'lardan Kıbrıs Harekati'na kadar gelen süreci kapsamakla birlikte alt okumalarda Sultan 2. Selim'den 1967'ye kadar geniş bir zaman dilimine yayılır. Dolayısıyla okuyucu romanın izlediğini iç içe geçmiş ayrı zaman akışları içinde takip eder.*¹

Zamanda olduğu gibi mekânın anlatımında da geçmiş ile şimdinin birlikteliği vardır. Rizo Karpasso köyü, Karpas yarımadası, Girne, Lefkoşa ve Magosa gibi hem kırsaldan kente hem de geçmişten bu güne doğru açılıma gidilir. “Kapalı ve küçük mekânlar olarak manastır, meyhane, ev, kale, hapishane, toplama kampı, cami, iş yeri, otel gibi mekânların varlığı hem adanın günlük yaşantısının akışını yansıtır hem de dönemin siyasi olaylarını okuyucuya sezdirir. Manastır ve cami gibi kamusal alanlar geçmişteki çift toplumlu, çift dinli bir devletin simgesi olarak yorumlanmalıdır. Hapishane ve toplama kampı ise 50'li yıllardaki siyasi hareketlere işaret eden göstergelerdir. (Yivli, 2013: 398)

Romanda çerçeve zamanının sınırları Alatlî'nin anlatımına montajladığı bazı belgelerle belirlenmiştir. Yazarlar, kimi durumlarda kurguyu daha inandırıcı kılmak ve tarihi canlandırırken estetik olanı öne çıkarmak adına zamanda geriye sıçramalarla gazete kupürlerini, tarihi kaynakları, dönemin belgelerini kullanmaktadırlar. (Argunşah, 1990) Alatlî da; vakanüvis kayıtlarını, gazete haberlerini, İncil baplarını kullanırken tarihi olguları roman diliyle canlandırırken estetik olarak anlatımı gerçekçi kılmayı amaçlamaktadır. Bu belgeler, yazar tarafından tesadüfi seçilmiş metin parçaları değildir. Okuyucuyu bir sonraki aşamada gelişecek olan vaka akışına hazırlamaktadır.

Vakanüvis: Papa 3. İnnocent 1160-1216

Üçüncü Haçlı Seferi yenilgisini Dördüncü Haçlı Seferi faciası izledi. Ne yaptık da darıltık Tanrı'yı? Düşünürler, bilginlerle başbaşa verdiler. Tanrı neden yardım etmedi kutsal toprakları kurtarmaya gidenlere? Nedenini düşünürlere değil, masumlara fısıldadı Tanrı. Çağırıyor ilk duyan Nikolas oldu. Almanyadan...

¹ *Çerçeve zamanı oluşturan kayıt ve belgelerin listesi: 1. Aziz Paulus, İsa havarisi, Baf, 45 - Güney Kıbrıs, s.15-17 2. Archimandrite Kyprianos, Venedik, 1788, s.36-38 3. Papa 3. Innocent, 1160 - 1216 Roma, s. 50-52 4. Papaz Henricus İnsitoris, 1487 – Almanya, s. 70 5. Pietro Brunoni, İngiliz Konsolosluk Kâtibi, 20 Kasım 1843- Magosa, s. 89-92 6. Ebü Abdullâh Muşerrefüddin Sâdi-i Şîrazî, Gülistan'ın yazarı, Horasan, 1257 s.106 7. Majestelerinin Lefkoşa Viskonsülü, Büyük Britanya Dışişleri Bakanlığına Yıllık Rapor, Aralık, 1862 - Lefkoşa s.117 8. Majestelerinin Kıbrıs Masası Şefi, İngiliz Kamu Kayıtları Dairesi Dokümanı, No. C. O. 67/71, Kıbrıs Müftüsü Hacı Ali Rıfki Efendi Başkanlığı'ndaki Türk Delegasyonu ile yapılan toplantı zabıtları, 22 Nisan 1895, Lefkoşa s. 124-125 9. M. B. Seagar, Lefkoşa Sulh Hakimi, Majesteleri'nin Kıbrıs Masası Şefi'ne Gizli Rapor, C. O. 67/71, 3 Mayıs 1895- Lefkoşa s.126-127 10. Mustafa Fevzi, Kadı, Ali Rıfki, Müftü, Majesteleri'nin Kıbrıs Masası Şefi'ne Dilekçe, C. O. 67/71, 17 Nisan 1895 s.128 11. Mr. B. Travers, Vali, Majesteleri'nin Kıbrıs Masası Şefi'ne Rapor, C. O. 8544, 4 Mayıs 1895 - Lefkoşa s. 129 12. T. J. Chamberlayne, İngiliz Yönetici, Majesteleri'nin Kıbrıs Masası Şefi'ne Rapor, C. O. 883/6, 14 Nisan 1899, Girne s. 131-134 13. Başpiskopos Makarios III, Kıbrıs Cumhuriyeti Başkanı, Londra Konferansı Söylevi, Aralık, 1959 s.135-136 14. Phillipo Stravridis, polis muhabiri, Sağcı Mesimivri Gazetesi, 14 Ekim 1967, Atina s. 222 15. Constantine Constantinou, polis muhabiri, Solcu Eksormise Ethnos Gazetesi, 14 Ekim 1967, Atina s.223

Çocuk Haçlı Seferleri (Alatlı, 2011: 50)

Eleni'nin açtığı kapıdan yuvarlanırlar gibi girdi Mikalis Menas. Kızı kenara savurdu, bağırdı. 'Maria, nerdesin?', 'Kutsal Meryem' Buldun mu? Nerdeymiş?', 'Okulda! Bomba ile yakalanmış budala!', 'Bombayla mı?' Eleni, kadının gözlerinin önce kuyu ağzı gibi derinleştiğini, sonra pınarlar gibi yaş fişkırttığını gördü. Hızla kuruyan bir fidan gibi söndü Maria İloni. Eleni başını antenin taşlarına çarpacağından korktu. Fırladı belinden yakaladı kadını. (...) 'Oğlumu bul Mikalis, Oğlumu bul! Yoksa lanetim cehenneme kadar üstünde olsun! (Alatlı, 53-54)

Tarihçi geçmişi kurmakta, tarihi roman yazarı ise tarihinin kurgulamış olduklarını yeniden yorumlamakta yani ikinci bir kurgulamayı gerçekleştirmektedir. İkisi arasındaki fark, kurmacaya olan yaklaşımlarıdır. (Argunşah, 2002: 20) Necip Tosun'un da belirttiği üzere roman, kurmacaya dayanan bir türdür. Kurmaca bizzat gerçeği iletebilir fakat bu onun en temel özelliği değildir. (Tosun, 2014, 216) Dolayısıyla montajlanan bu metinler artık tarih biliminden ziyade roman dünyasına hizmet etmektedir. Romanın ikincil zaman dilimini belirleyen bu metinleri romanın bütünlüğü içinde değerlendirdiğimizde 'Olayları birden çok tarihi zamanda ve mekânda geçen romanları tarihi roman kabul edebilir miyiz?' sorusuna dönmekteyiz. Günümüzde post modern anlayışla olayları tarihsel bir zemine yaslayarak macera ve fantastik öğeleri bir arada bulunduran popüler tarih romanlar, Scott'u ölçüt kabul eden klasik tanımlamaların yetersiz kaldığına işaret etmektedir. Gürsel'e göre tarihsel roman Lucas'ın ifadesiyle tarihi anlatan değil tarihi yorumlayan romandır (Gürsel, 1997: 74) Hülya Argunşah, '*Tarihi Romanda Postmodern Arayışlar*' adlı makalesinde son on beş yıl içinde hem yazarların hem de okuyucuların, klasik tarihi roman anlayışının dışında kurgulanan popüler romana ilgi gösterdiğini belirtir. 'Post-modernizmin kabul edilmiş estetik ilkelerle alay etmesi, onları yıkarak köklü bir değişime uğratmak istemesi'nden (Argunşah, 2002: 21) doğan bu yeni tarihi roman anlayışına göre öne çıkan anlayış '*yeniden yorumlama*'dır.

Bu bağlamda modern kurguda klasik gerçekçi roman izlerinin de görüldüğü Yaseminler Tüter mi Hala adlı romanda (Ulutürk, 2018: 115) Alatlı, kurguyu Türk-Yunan ve İngiliz çatışmasını merkezinde yoğunlaştırırken maksadı Eleni, Arif ve Galafkos arasındaki aşkı işlemek değil tarihi bir kan davası haline gelen idolojik çatışmaların, siyasi hesaplaşmaların insan-toplum-coğrafya-din ve kültür bağlamında izdüşümünü sürmektir. Çalışmamızda Kıbrıs olaylarını, Hristiyan Eleni'den Müslüman Naciye Arif Tahsin'e dönüşen roman baş kişisi, Arif, Galafkos, Menaslar, Eokacılar, Kıbrıslı Türkler ve Türkiyeliler ekseninde '*yeniden yorumlayan*' bu romanı, insan-zaman ve mekân ilişkisi içinde değerlendirmeyi amaçlamaktayız.

3. KIBRIS KİMİN?

Alatlı, 'Yaseminler Tüter Mi Hala?' romanında Eleni'yi merkeze alarak Kıbrıs'ın kime ait olduğu meselesinden doğan çatışmaları işlemektedir. Bunu yaparken Kıbrıs'ta siyasi örgütlerin pek çok yerde huzursuzluğa sebep olduğu yılları seçmiştir. Romanda hem Rum hem Türk kesiminin adadaki çatışmalarına değinir. Kıbrıs, Menaslar'ın gözünde Anadolu'yu da içine alan büyük Yunan ve Bizans medeniyetlerinin bir parçasıdır. Türkler için ise bilinmeyen zamanda '*Anadolu kara parçasından koptuğu sanılan*' (s, 21) bir '*yavru*' vatandır.

'Digenis dört bir taraftan sarılmıştı. Hiç kurtuluş umudu yoktu. O da gerildi, gerildi, sıçradı. Öyle bir sıçradı ki Akdeniz'i geçti, Kıbrıs'a düştü. Hemen ellerini uzattı, Girne dağlarına tutundu. O kadar sıkı tutundu ki, parmaklarının izi kaldı dağlarda. Beş tane tepe oldu. İşte o günden bu güne bu dağlara Beş parmak dağları denir. 'Herkül bile o kadar kuvvetli değildir! Amma da atmışlar', 'Ama bu bir efsane! Efsanelerde böyle şeyler olur. Anayurdumuzda daha ne efsaneler vardır bir bilsen!' Anne bizim anayurdumuz Yunanistan değil mi? Niye Anadolu diyorsun?', 'Yunanistan'la Anadolu aynı şey değil mi oğlum? Bizans. Ah seni ah!' dedi Maria İolanti gülererek... (s,23)

Romanda iki taraf da mitolojiye, tarihe ve coğrafyaya dayanarak yaşadıkları toprakların hakkını karşı taraftan tahsil etmek istemektedir. Bu amaçla Rumlar arasında, Eoka Gençlik Teşkilatı'nın İsa ve Meryem adına yeminli bildirilerini dağıtanlar, 'yurtseverlik' öyküleriyle çocukların eline bomba vermekten çekinmez. Romanda Yohanides, teşkilatın örgütlediği çocuklardan biridir.

“Neden Yohanides, neden? Senin yaşında bir çocuğun bombayla ne işi var? EOKA mı kandırdı seni?”, “EOKA beni kandırmadı! Biz hepimiz EOKA’YIZ. Bütün Kıbrıs EOKA!” (Alatlı, 2011: 47)

Eoka, korkudan ve toplumsal şiddetten beslenen bir örgüttür. Romanda görünürde Mikalis, Hristos, Galafkos, Peder Andreas gibi din adamları, esnafılık yapan, yolcu taşıyan, lokanta işleten sıradan insanlar gizli Eoka’ya çalışırlar. Amaçları doğrultusunda ‘*Türk kanı akıtmaktan*’ (s, 219) çekinmeyen Eoka’lılar jiletli, kamalı tehit mektupları göndererek Rumlar arasında da korku yaşatmaktadır. Mikalis gibi zenginler katliamlar yapan bu örgütlere arka planda silah ve para temin ederken örgütün sokaklara döktüğü çocuklarını yitirirler. Yazar, Yohanides, Hasan, Peyker, Soner, Hüseyin gibi çocukların ölümüyle şiddetin uygulayıcısı ya da şiddetten etkileneni fark etmeksizin sonuçları itibarıyla Kıbrıs’ın kaybettiğini vurgular. Bu bağlamda ilk sayfaya düşürülen “Yumurta da taşın üstüne düşse, taş da yumurtanın, olan yumurtaya olur!” atasözünü romanın temel izleği kabul edebiliriz.

Alatlı, 1950 ve sonrasının Kıbrıs’ını anlatırken meseleyi her iki perspektiften ele alarak Türk tarafındaki siyasal hareketlenmeleri de okuyucuya aktarır. Adanın diğer kesiminde ihtiyarları, özellikle Eoka’nın Türk kıyımları karşısında atıl kalmakla suçlayan; atak ve meseleyi ‘kazan/kaybet’ hesabından anlayarak kaba kuvvetle çözüleceğine inanan gençler vardır.

“Onların Eokası vardır da bizim Tmt’miz yoktur? Rumlar ne derse desin, Kıbrıs Türk’tür, Türk kalacaktır!”, ‘Oğulcuğum böyle şeyler uluorta konuşulmaz, ‘dedi Halo Dayı. Delikanlı duymadı bile.’ (s, 99)

Türk ganı taşırık biz damarlarımızda. Ama bu ihtiyarlar gönlümüzü bozarlar! (s, 101)

Beş Parmak dağları ve Akdeniz’le çevrili Kıbrıs Okyat Yivli’ye göre tutukevinin bir eğretilmesi olarak içine sıkışılıp kalınan ufak bir mekândır. Bir başka roman kişisi tarafından Kıbrıs’ın bu haliyle içinde yaşayanlara yetmeyeceği anlatılır. Bu hoşnutsuzluğu uyandıran dönemin siyasal olaylarıdır (Yivli, 2013: 401). Bu bağlamda Alatlı, roman boyunca Maria İolanti, Bay Lawrens, Halo Dayı ve Turgut Öğretmen’in dilinden Kıbrıs’ın aidiyetliğini sorgulamaktadır. Çay sohbetinde Maria İolanti ve Lawrence arasında geçen konuşmalar, Kıbrıslı Rumların Türklere ve İngilizlere yaklaşımından ipuçları sunar. İolanti tarihe gönderme yaparak Fransızların Kıbrıs halkını köleleştirdiğini hatırlatır, İngilizlerin Kıbrıs-Yunan politikasında güvenilmezliklerine sitemde bulunur.

“Azim Lawrence, unutmayın ki, adada köleliği kaldıran Kıbrıs Piskoposlu’ğunu yeniden kuran Türklere’dir. Ondan üç yüz yıl öncesine kadar, kilisemiz bile yoktu. İlk Hristiyanlar gibi Toros mağaralarında ibadet ederdik. Türklere olmasaydı, Makarios başımızda olur muydu sanıyorsunuz? (...) Sevgili Lawrence, Muhammed’in palası Venedik kılıcından daha keskin değildi!” (Alatlı, 2011: 29-30)

“Sizler lafta olsun, Kıbrıs’ı Yunanistan’a vaat etseydiniz, daha yüzlerce yıl kalırdınız buralarda.” (s, 33)

Turgut Öğretmen ve Halo Dayı diyalogundaysa Kıbrıs’ın aitliği tartışmalarına başka bir açıdan yaklaşılır. Turgut, cumhuriyet kadrosundan yetişmiş idealist, genç bir öğretmendir. İttihatçı Halo Dayı ise çıkarmadığı fesiyle Türk- Osmanlı ruhunu yaşar. Bir bakıma o, yazarın ‘tarih-coğrafya-insan’ a dair bakışını yansıtmaktadır.

‘Bak şu Rum’a Bunun Yunanlığı nereden? İsa’dan önce altı bin yıldan beri adam var şuncacık adada. Akası gelmiş, Mikeni gelmiş, İskenderi gelmiş, Roması gelmiş, Arabı gelmiş Yahudisi gelmiş, daha sıralayım mı? Fransız gelmiş, İtalyanı gelmiş Yunanmış! Hangi Yunan’ (s, 95)

Alev Alatlı’ya göre geçmişten günümüze ne ırklar ari kalmıştır ne de yeryüzündeki topraklar yalnızca ilk sahibine aittir. Alatlı, ‘*Vatan Aşkı Fitri Değildir*’ başlıklı yazısında vatan kavramının içinde adanmışlık duygusunun var olduğunu belirtir. Vatan yalnızca bireylerin değil ulusun hayat bulduğu, köklerini emanet ettiği yerdir. Bu nedenle vatan yaşayan bir varlık gibi düşünülmeli, yüceltmeli ve mitlerle, tarihle, mimariyle, sanatla zenginleştirmelidir. (Alatlı, 2008) Benzer bir söylemi romanda Halo Dayı’nın ağzından da okuruz. Halo Dayı ve Turgut Öğretmen’in tarihten şimdiye uzanan konuşmalarında adanın Türklerin eline geçtiğinden beri halkın ihtiyaçlarını

karşılama yetecek imarlaştırılma yapılmadığı anlatılır. En gözde subaylarını Rumeli'ye gönderen ya da savaşta yitiren Osmanlı'nın nazarında Kıbrıs taşrası öşür vergisinden ibarettir:

'Gelmişsin oturmuşsun üç yüz sene idare etmişsin be adam bari geride bir şeyler bırak! Lala Paşa Camisi öyle mi? Yok efendim, San Nikolas Katedrali! Homurdandı Halo Dayı. 'Nerde bulmuş bir kilise dikmiş tepesine bir minare olmuş cami.' dedi berber. 'Lefkoşa'daki hanla Bedesten dışındaki Osmanlı eserlerinin sayısı bir elin on parmağını geçmez' (s, 96-97)

"Gün geldi Türk'ün hakkını korumak piskoposlara düştü. Niye? Çünkü gitgide daha çok öşür istiyordu paşalar" (s, 97) diyen Berber'in serzenişi Maria İolanti'den farklı değildir. Halkta İngiliz askerinin çekilmesi halinde Rumlarla girişilecek mücadeleye karşın "Rum'a Atina yardım eder, bize Türkiye eder mi?" (s, 98) türünden soruların cevabı yoktur. Kıbrıslıların içlerinde atalarına karşı geçmiş tarihten beri süregelen güvensizlik yatmaktadır. Türk askerinin Kıbrıs Harekatı'yla adaya girmesinden sonra derinlerdeki merkez- taşra çatışması belirginleşir. Akdeniz rehavetiyle İngiliz yönetimine alışan ve 'üniformalı ciddiyeti' (s, 139) başta benimseyemeyen Kıbrıslı Türkler, sivillerle kahvehanelerde oturmaya yanaşmayan Türk subaylarını 'burnu büyük' (s, 139) görürler. Romanda, ada Türk'lerinin Türkiyelilerden başka bir kültürel dokuya sahip oluşlarından kaynaklanan toplumsal rahatsızlıklara ilişkin pek çok ayrıntı yer alır.

At-avrat-silah kavramının erkeklik onurunun temel unsurunu oluşturduğu her toplumda olduğu gibi, Kıbrıslı erkeklerin de, bu görkemli üniformaların gölgesinde kalmaları doğaldı. Bir garip kendini beğendirme yarışısı başladı sanki. Kıbrıslı Türklerin, Türkiyeli Türkler kadar Türk olduklarını kanıtlama yarışısı bu. (...) Giderek daha fazla öğrencinin geldiği Türkiye'den gelin sahibi olmak, neredeyse bir övünme nedeni oldu bu yıllarda. Türkiyeli gelinler, şehir kökenli olmanın, Türkiye ağı ile konuşmanın sağladığı üstünlüğü sonuna kadar kullandılar. Cemaatin, Türkiyelilerin burnu büyüklüğü konusundaki inançlarının perçinlenmesine de katkıları oldu. (Alatlı, 2011: 139-140)

Alatlı'ya göre bir toplumun en doğal dürtüsü 'hayatta kalmak'tır. Yazarın ifadesiyle 'bir ulusun olmazsa olmaz işlevi diriliğini muhafaza etmektir' (Alatlı, 2008) Öte yandan Kıbrıs üzerinde hak iddia edenler diriliklerini muhafaza edebilme konusunda yetersizdirler. Adada İngiliz etkisi her yerde hissedilmektedir. Mikalis'lerin evinde İngiliz takımlarıyla çay servisi yapılır, bahçe mobilyaları İngiliz işidir. Kıbrıslı Türklerin özlerini ne ölçüde korudukları ise romanda Asım ve Arif örneğinden sorgulanır. Asım Lefkoşa İngiliz Erkek Lisesi'nde okur, Arif Kral 6. George'un tebası olarak başladığı okul yaşamına Melkonian Ermeni Koleji'yle devam eder. Ağabeyi Cemil'le yarışircasına evini Avrupa modasına uygun tadil ettirir. Şekibe Hanım İngiliz'i "eyi gavur" (s, 77) saydığından oğlunun "konstabl" seçilmesine memnun kalır.

"Perfect yaptılar ya onu! Lafa karıştı büyük kızı İsmet. "Nedir o dediğin senin?" Bir cins mubassır işte" dedi Ali (...) "Konstbl gibi desene!" Yaşadığı Kıbrıs Türklerinin hemen hepsi gibi polis sözcüğünün İngilizce karşılığını kullanıyordu." (Alatlı, 2011, 76)

Romanda İngiliz kültürünün benimsenmesini yabancılaşma olarak gören ve bu durumdan endişelenen yalnızca Halo karakteridir. Halo için adada kazanmak değil, oturabilmek önemlidir. Fakat bu irade İngiliz eğitiminden yetişerek sağlanamaz.

"On altı on yedi yaşlarında, kendinden emin tavırlı, elinde yarılacağı Anglika bardağını sımsıkı tutan çocuğu, sırtındaki İngiliz ceketinden tanıdı ihtiyar adam. "Sen Ali'nin sınıf arkadaşı değil misin?" Delikanlı soruyu önemsemedi, sözünü sürdürdü. (...) Siz bakmayın bu koca efendilere Bunlar hala Osmanlıdır! (...) Halo Dayı'nın kendini savunma sırası gelmişti. Bir süre bekledi ihtiyar, sonunda "Rum'un korktuğu Osmanlıdır!" diye kestirip attı. "Türk'e İngiliz ceketini giydirdin mi, götüyle güler Rum adama Bir güven gelir ki sorma gitsin. Başlar hırlamaya." Delikanlı belki de ceketinden utandığından sustu. Halo Dayı bastırdı. "Kıbrıs Türk'tür dersin. Bak bakalım soluna nedir gördüğün? (...)Toprak benimdir demekle olmuyor efendi oğlum. Seninse işleyeceksin! (Alatlı, 2011: 99- 100)

Yaseminler Tüter mi Hala, Alatlı'nın 1985'te basılan ilk romanıdır. Kitabın arka kapağında 'Ben yazdığımda Kıbrıs'a benimki türden bir yaklaşım moda değildi-kitap yerini tam bulmadı' itirafında bulunur. Romanda Kıbrıs'ın hem Rum hem de Türk kesiminin sorunlarına tarafsız bir gözle ve eleştirel bir yaklaşımla değinilir. Öte yandan roman yalnızca Kıbrıs tarihini işlemez. Yazar, "Eleni olarak doğan, Naciye'ye dönüşen, Türk kocasına dört çocuk doğurduktan sonra eski Hisar göçmeni bir Anadolu Rum'u ile evlenen bir kadının sahiciye yakın hikâyesi' olarak tanıttığı

romanda yalnızca toplumların değil mikro ölçekte bireyin millet, vatan ve din üçlüsü arasındaki kimlik bunalımını sorgulamaktadır.

4. ELENİ KİM?

Eleni, yoksul bir Rum ailesi olan Afrodit'i ve H. Morias'ın kızıdır. Roman Eleni Klo Morias'ın on iki yaşında bir çocukken Karpas adasından ayrılarak Girne'de Maria İolanti'nin işlerini görmek için Menas ailesinin yanına verilmesiyle başlar. Menas'lar adada İngilizlerle iş birliğinde olan varlıklı bir ailedir. Aynı zamanda Mikalis Menas da Eoka üyesidir. Fakat adada Eoka'lılar ve Türkler sürekli çatışmaktadırlar ve Eoka örgütü genç Rum çocukları da sokak çatışmalarına karıştırır. Menas'ların oğlu Yohanides de örgüte giren çocuklardandır. Ailede akdeniz anemisi hastalığı vardır. Maira İolanti oğlunu ve anemiden dolayı diğer çocuklarını kaybettikçe içine kapanır. Bu süreçte Eleni büyüyüp serpilmiştir ve Mikalis Menas'ın dikkatini çeker. Mikalis'in Eleni'ye tecavüzünden sonra genç kız Menasların malikânesinden kovulur, babası tarafından dövülerek Türk mahallesinde yaşayan Ksenya Teyze'nin yanına bırakılır. O sırada Eleni, güzelliğiyle Arif'in gönlüne girer. Arif kızı kaçırarak Naciye ismini verir. Böylece Müslümanlığa geçtikten sonra Kaymaklı'nın genabası diye anılan Naciye Arif, Halo Dayı'nın, Peyker'in, Şefika Hanım'ın, Cemil'in, Sebahat'in, İsmet'in, Ali'nin dünyasına girmiştir. Dört çocuk doğurur, herkesin yardımına koşar. Fakat bir gün Kaymaklı'ların iftirasına uğrar. Arif, Naciye hakkında söylenenleri kaldıramaz, karısını evden kovar. Gidecek hiçbir yeri olmayan Naciye Menas'lara sığınır. Eoka ve Akelcilerin korkusundan İngiliz dostlarını araya sokan Mikalis kızı İngiliz pasaportuyla Bellapaix'e yollar. Orada eşini doğumda kaybetmiş Galafkos ile evlenir. Tekrar Eleni olarak anılmaktadır fakat geçmişi onu terk etmez. Bir gün çocukken onu Girne'ye bırakan Hristo ile karşılaşır. Hristo Eleni'nin bir Türk'le evlendiğini dinden aforoz edildiğini haykırıkça Galafkos deliye döner. Bıçağı alıp kızı Afrodit'i'nin gözü önünde kadını öldürür. Roman 1967 tarihli Eksormise Ethnos gazetesinin 'liman cinayeti' haberiyle bitmektedir.

Kurgunun odağında yer alan Eleni, hangi millete ve dine mensup olduğunu bilemez. Yaşamı boyunca ne İsa'ya inanan bir kız çocuğuyken ne de evliliklerinde huzur görmemiştir. Evlatlık verildiği yerde köylülüğünden tiksnilir, Ksenya Teyze'nin yanında aşağılanır.

Onlar meczup Ksenya'nın yanında birden bire biten bu kızı önceleri çok yadırgadılar. Sırtından madam Menas'tan kalma, kalitesini saklamayan giysisi ve çıplak ayakları ile gizemli cadı- çingeneler gibiydi. Rum aileler kızlarının onunla konuşmasını yasakladılar. Büyücülük olasılığına karşı, her gördüklerinde haç çıkarmayı ihmal etmediler. Kızın ayaklarının çıplaklığına, ayakkabısızlığına, elbisesinin ipeğine yoksulluğun neden olduğunu fark etmeleri için, kışın gelmesi, Eleni'yi kapı önünde titreyerek mangal yakmaya çalışırken görmeleri gerekti. (Alatlı, 2011: 81)

Eleni için Arif'le evlilik kurtuluş; Türklüğü kabul etmesi, kurtuluşunun kefaretidir. Kaymaklı'nın genabası olarak herkesin yardımına koşan Eleni, Türkler arasında 'cira' olmaktan öteye geçemez. Şekibe'nin kavga sırasında sarf ettiği sözler Eleni'nin Rum-Türk kutupsallığının arasında kaldığını ve hiçbir zaman tam bir Müslüman olarak kabul görmediğini göstermektedir.

"Bu gavura da ne oluyor?", dedi eltisi. (...) "Nedir bağırdığın? Aklınca bizi gandıracan? Seninkiler öldürdüler gadını işte! Biz bilmeyik mi, domuzdan post, gavurdan dost olmaz!" (...) Şekibe, can havliyle bir dirsek attı Naciye'nin karnına. İki büklüm yığıldı kadın. "Deli misin sen!" İsmet yürüdü Şekibe'nin üstüne. "Öldürecek misin gadını?", "Gebersin gavur dölü, "diye soludu Şekibe, "doğsa ne olacak gavurun piçi, doğmasa daha iyi!" (Alatlı, 2011: 122)

Romanın başında yazar, ondan Afrodit'i'den doğma Eleni Morias adıyla bahseder. Müslümanlığı benimsedikten sonra Naciye Arif diye seslenilir. Romanın sonundaysa hem Türk-müslüman çocuklarının hem de Rum Afrodit'i'nin anası Eleni Naciye'dir. Eleni Naciye'yi hangi kültüre, dine ve millete yaslamaya çalışırsak yetersiz kalacaktır. Yazar, Eleni'nin ölümünde bu kimlik karmaşasını vurgular.

"Sozuklarım... Hasanımı, Hüseyinimi, Peykerimi, Sonerimu oy!" çığığa dönüştü sesi. "Afrodit'i! Afrodit'imü! Benim beng! Gıprıslı anagnız Eleni Neciye... affedesiniz... Beng Gıprıslı anagnız Eleni Nac'ye gonusurum..." Kanlı elini kaldırdı, alnını bulmaya çalıştı. "Eşhedü enla ilahe illallah..."hareketi ayarlamadı, haç çıkarmayı tamamladığında kelime-i şehadetin yarısında idi

henüz. Gücünün mutlak sonuna sığındı, bir daha zorladı elini alınına, “ve...”, göğsüne indirdi, “eşhedü...”, omzuna değdirdi. “enla...” diğer omzunda dinlendirdi, “Muhammeden Resulallah.” İşini bitirdiğini bildi, hafifçe güldü; sol omzunun üstüne bıraktı başını, İsa gibi.... (Alatlı, 2011: 221)

Adada iki taraf da birinden hoşnutsuzdur. Kıbrıs'ta yaşanan gerginliklerde ister Türk ister Rum kesiminden olsun pek çok aile bu durumdan zarar görmüş, çocuklarını sokak çatışmalarında kaybetmiştir. Öte yandan Kıbrıs anakaradan kopukluğu sebebiyle yalıtılmış ve bir coğrafyadır. Osmanlı'nın elinde uzun yıllar 'dışarıdan' gelen tehditlere karşın korunmuştur. Bu nedenle adada iki tarafın '*Akdeniz rehavetine*' (s, 138) kapıldığına tanık oluruz. Bu bağlamda Kıbrıs kendi iç çatışmaları ve dış faktörlere/anakaraya gereksinim duymasıyla Eleni Naciye'nin kaderi arasında bir yakınlık görmekteyiz. Eleni Naciye hem Rum hem Türk ailelerinin içine girmiş onlardan bir parça almıştır. Buna karşın kimse onun geçmişini kabul etmek istemez. Eleni Naciye ise benliğindeki karmaşayı çözümleyebilecek iradeden uzaktır. Çocuklarını ve sahip olduğu değerleri koruyup savunabilmek yerine edilgen ve naif mizacı sebebiyle saklamayı seçer. Dolayısıyla başına gelenlerden iki yuva da dağılmış, çocukları ortada kalmıştır.

5. SONUÇ

Tarih geçmiş toplumları ve olguları neden sonuç ilişkisi içinde yer ve zaman göstererek belgelendiren bir bilimdir. Tarihçi, ele aldığı olayları o günün şartlarına göre değerlendirip arşivlerken tarihi akışa etki etmeyen eylemler üzerinde durmaz. Öte yandan sanatçı tarihin geniş çerçeveden izlediği akışı ayrıntılar, sıradan insanın yaşadığı dönemden nasıl etkilendiğini tahkiye eder. Bunu yaparken okuyucuya hem tarih kitaplarında yer almayan döneme ilişkin ayrıntılar sunar hem de ele aldığı gündemi didaktik üsluptan çıkararak edebi zemine yaslar. Bu bağlamda tarihi olguları konu edinen eserlerin kurgusal olduğu kadar da gerçekçi olmasına dikkat edilmektedir. Yazarlar tahkiyelerini oluştururken inandırıcılıktan uzaklaşmamak adına bazı tarihi belgelerden, yazma eserlerden, dönemin gazete, dergi yahut broşür gibi basılı yayımlarından faydalanmaktadırlar.

Alev Alatlı'nın ilk romanı Yasemin Türer mi Hala, 1985'te yayımlanan Kıbrıs tarihi olayları üzerine kurgulanmış bir kitaptır. Vaka zamanı Eleni adlı roman başkişisinin Rizo Karposso köyündeki baba ocağından ayrılışıyla başlar, limanda Galafkos tarafından öldürülmesiyle biter. Buna karşın anlatma zamanı Türklerin adaya gelişinden öncesini kapsamaktadır. Vakanüvis kayıtları altında aziz, papaz, şef, vali, kadı gibi üst düzey kimselerin ve İngiliz yönetimine bağlı memurların düştüğü notlardan Kıbrıs'ın siyasal ve kültürel yapılanmasına dair ayrıntılar elde ederiz. Esasen Kıbrıs Venedikli, Rum, Yunan, Türk, Fransız ve İngiliz olmak üzere pek çok milletin kendinden iz bıraktığı kozmopolit bir adadır. Romanda da Kıbrıs'ın bu çok sesli kültürel dokusuna vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda Kıbrıs Türk'ü Arif'le sonrasındaysa eski Hisar göçmeni bir Anadolu Rum'u olan Galafkos'la evlenerek yaşama tutunmaya çalışan Eleni'nin, adanın politik ve kültürel katmanları içinde sıkıştığına tanık oluruz. Ne Rum ne Türk kalabilen Eleni'nin kaderi bir bakıma Kıbrıs'ın tarihini anımsatmaktadır. Yazarın okuyucuya iletmek istediği ana mesaj ise Kıbrıs'ın yalnızca tek bir millete ve medeniyete ait olamayacağıdır. Romanın bütününde adalılar kendi politik hesaplaşmalarından ziyade Akdeniz meselesi haline gelen tartışmaların çözüme bağlanmaması sebebiyle esas ve öncelikli olarak topyekün Kıbrıs'ın kaybedeceği vurgulanmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Ş. (1998). Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş. Akçağ Yayınları, Ankara.
- ALATLI, A. (2011). Yaseminler Tüter Mi Hala. Everest Yayınları, İstanbul.
- ALEMDAR, Y. (2006). Siyasal ve Sosyal Değişimler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı (1926-1946). Akçağ Yayınları, Ankara.
- ARGUNŞAH, H. (1990). Türk Edebiyatında Tarihi Roman, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ARGUNŞAH, H. (2002). Tarihi Romanda Postmodern Arayışlar, İlmî Araştırmalar 14, İstanbul.
- ÇELİK, Y. (2002). Tarih ve Tarihi Roman Arasındaki İlişki Tarihi Romanda Kişiler. Bilig, Yaz, 22: 49-68.
- ÇOKUM, S. (2008). Sevinç Çokum'la Söyleşi, www.ulkucudunya.com, 08.4.2019, sa: 14.50.
- DOĞAN, M. (2000). Tarihi Romanın Dinamikleri ve Son On Beş Yılın Tarihi Romanları. Türk Yurdu Dergisi, Mayıs-Haziran, 20, 153: 140-157.
- GÖĞEBAKAN, T. (2004). Tarihsel Roman Üzerine. Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÜRSEL, N. (1997). 'Tarihsel Roman Tarihi Yorumlayan Romandır', Hürriyet Gösteri, 197:74.
- KOCAGÖZ, S. (1976) Niçin Kurtuluş Savaşı Romanı?, Türk Dili Dergisi Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı, 298: 109-112.
- KÖROĞLU, E. (2006). Edebiyatla Tarihin Flörtü. Milliyet Sanat, Haziran/ 567: 84- 87.
- SAĞLIK, Ş. (2010). Popüler Roman Estetik Roman. Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÖZÖN, N. (2009) Türkçede Roman. İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- TOSUN, N. (2014). Modern Öykü Kuramı. Hece Yayınları, Ankara.
- ULUTÜRK, Y. (2018). Modernist Kurguda Klasik Gerçekçi/ Geleneksel Romanın İzleri: *Yaseminler Tüter mi Hala?*, Curr Res Soc Sci, 4(3), 108-115.
- YİVLİ, O. (2013). Yaseminler Tüter mi Hala? Mekanın Yapısı ve İşlevi, Edebiyat Kırması ve Bahar 24. Uluslararası KIBATEK Edebiyat Şöleni, 20-24 Mart, 397-402, Kıbrıs.